

TÜRKİYE'DE KADIN İSTİHDAMININ AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİNDEKİ KADIN İSTİHDAMI İLE KARŞILAŞTIRILMASI*

*Murat KORKMAZ***

*Nur DİLBAZ ALACAHAN****

*Dilek TUNA CESİM*****

*Ali Serdar YÜCEL******

*Gökşen ARAS******

ÖZET

Günümüzde ekonomik ve toplumsal kalkınmaya doğrudan etkisi olan işsizlik ve istihdam, ülkelerin önemle üzerinde durmaları gereken bir konu haline gelmiştir. Bu durumdan etkilenen en önemli kesimi muhakkak kadınlar oluşturmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin büyük oranda devam ettiği günümüz toplumlarında refah seviyesinin yükseltilmesi ve kalkınmanın sürdürülebilmesi bakımından kadın istihdamı önem arz etmektedir. Günümüzde kadın istihdamının mevcut durumunun gelişmiş ya da gelişmekte olan diğer ülkelerle karşılaştırılarak ortaya konulması konuya ışık tutacak ve bu konuda izlenecek politikalara rehberlik yapacaktır. Bu karşılaştırmalar sonucunda ortaya çıkan benzerlikler ve farklılıklar değerlendirilerek Türkiye'de kadın istihdamına ilişkin daha somut değerlendirmeler yapılması sağlanabilecektir. Bu çalışma, istatistikî veriler çerçevesinde Türkiye'deki kadın istihdamının iş pazarı açısından gelişmiş bir ülke olan ABD'deki kadın istihdamına göre nerede bulunduğunu ve buna etki eden faktörlerin neler olduğunu belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışma Türkiye istatistik kurumu veri tabanı ve Amerika birleşik devletleri işçi istatistikleri bürosu verileri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma genel olarak 2000 yılı ve sonrası verileri kullanarak gerçekleştirilmiştir. Ancak verilerin bulunmadığı durumlarda dönem daraltılmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde temel istatistikler karşılaştırılarak iki ülke arasındaki farklar belirlenmeye çalışılmıştır. İstihdamın toplam iş gücüne oranı, meslek ve eğitim kırılımları gibi değişkenler ve iki ülke arasındaki farklar belirlenmiştir. İkinci bölümünde ise Regresyon ve Granger Nedensellik analizleri kullanılarak GSMH ile İstihdam değişkeni arasındaki ilişkinin ölçüsü ve yönü belirlenmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak, Amerika'nın sanayideki

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Güven Grup A.Ş. Finans Yönetmeni, El-mek:hakanturk06@mynet.com

*** Çanakkale 18 Mart Üniversitesi İktisat Bölümü, El-mek: ndilbazalacahan@gmail.com

**** Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yüksek Lisans Öğrencisi

***** Fırat Üniversitesi Besyo Bölümü

***** Atılım Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü

köklü geçmişinin etkisiyle kadın istihdamı ve sektör dağılımları Türkiye kadın istihdamı rakamlarına göre oldukça farklı bulunmuştur. Amerika'da 2000'li yıllardan bu yana kadın istihdamındaki gelişim %5 seviyesinde iken, Türkiye'de bu oran %25 olarak bulunmuştur. Bu farklılığın, Amerika'da kadın nüfusunun istihdama katılımının daha erken dönemlerde olmasından, Türkiye'de ise son yıllarda kadınların çalışma hayatına dâhil edilebilmesi için gösterilen çabalardan kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca krizin istihdam üzerindeki etkisi sonucunda işsizlik oranlarının her iki ülkede de yükseldiği ve krizin bittiği dönemde bir toparlanma evresine girildiği bulunmuştur. İş gücüne katılım oranların bakıldığında ise; Amerika'daki katılım oranlarının %50'ler seviyesinde iken, bu oranın Türkiye'de %25'ler seviyesinde kaldığı, Amerika'da çalışan kadınların büyük çoğunluğunun yüksek eğitim gerektiren yönetimsel işlerde çalışırken, Türkiye'de çalışan kadınların daha çok balıkçılık veya zirai sektörlerde yoğunlaştıkları görülmüştür. Araştırmada elde edilen bir başka sonuç ise; ABD'de GSMH artışının, kadın istihdamında artışa neden olurken Türkiye'de her ikisinin bir birinin nedeni olduğu yönündedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, İstihdam, Karşılaştırma, Çalışma Hayatı, ABD, Türkiye

A COMPARATIVE STUDY ON THE EMPLOYMENT OF WOMEN IN TURKEY AND THE USA

ABSTRACT

Having a profound effect on economic and social development of the countries, unemployment and employment are the most important issues that require especial attention. It is apparent that women are the one affected by this issue most. Thus, they should be employed in order to increase the level of welfare and sustain development in the countries that gender in equality is a great problem. A comparative study on the employment of women in developed or developing countries will shed light on the topic and contribute to the production of policies. Differences and similarities, found out in the study, have been analysed so as to provide the reader with an objective evaluation regarding the employment of women in Turkey. This study aims at exploring the condition of the employment of women in Turkey by considering the same situation in the USA, and figuring out the elements that affect the problem by means of statistical data. The study has been conducted by using the Turkish Statistical Institute data base and the U.S. Bureau of Labor Statistics. The study focuses on the data obtained in 2000 and afterwards. However, the period has been limited when data have not been found. In the first part of the study, basic statistical data are compared and contrasted to find out the differences between the two countries. The ratio of employment to total labour power, such variables as profession and education refraction and the differences between the two countries have been defined. These and part of the study attempts to find out the level and direction between Gross National Product and the employment variable by means of the Regression and Granger Causality analyses. Consequently, due to

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

America’s long-established power in industry, the figures concerning the employment of women and sectoral allocation have been quite different compared to Turkey’s figures of the employment of women. Whilst the level of the employment of women was %5 in America, this ratio was %25 in Turkey in the 2000s. It has been found out that this difference is due to the fact that women have been employed earlier in America, while there are some efforts, made in order to enable women to start to work in Turkey in recent years. Further to this, it has been detected that the level of the unemployment has increased in both countries because of the crises, and when the crises are over, considerable progress has been made. It has also been found out that, the labour force participation rate of women is %50 in America, while it is %25 in Turkey. Most of the women hold administrative positions in America which require high level of education, while women in Turkey work in fishery and agricultural sector. Another finding of the study is that; the increase in Gross National Product in the USA leads to the increase in the level of the employment of women, while both of them influence each other in Turkey.

Key Words: Women, Employment, Comparison, Business Life, USA, Turkey

GİRİŞ

Kadınlar bir toplumun ön planda olmayan fakat toplumun ilerlemesinde önemli etkileri olan üyeleridir. Bir toplumda kadın ne kadar etkin ve üretkense toplum o kadar gelişmiştir (Kurtsan, 2011’den aktaran Karabıyık, 2012: 240). Toplumsal ve ekonomik kalkınma sürecinde kadınların etkin biçimde yer alması, kadınların işgücüne katılımının ve istihdamının artırılması, bireysel ve toplumsal açıdan sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilebilmesinde önemli bir unsurdur. Bu çerçevede kadın istihdamının artması, kadın yoksulluğunun önlenmesi, haneye giren daha yüksek gelir ve daha iyi yaşam standartlarına kavuşmak anlamına gelir (Ecevit, 2010: 2).

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde kadınların işgücüne düşük katılım oranı dikkat çekmekte ve kalkınmanın sağlanmasındaki önemi gündeme gelmektedir. Kadınların ekonomik yaşama daha fazla katılmaları, kalkınma ve büyümeden daha fazla pay almaları ve aile içindeki konumlarının iyileşmesinin sağlanması kalkınmışlığın gereğidir. Sonuçta üretim faktörleri arasında yer alan kadın işgücünün yok sayılması ya da atıl kalması ekonomik bir kayıptır. Kadınların işgücüne dolayısıyla ekonomiye kazandırılması tüm ülke için bir kazanç, kalkınmanın hızlandırılması ve büyümenin dengeli bir yapıya kavuşmasında önemli bir etken olacaktır (Özdemir ve diğ., 2012: 115).

Günümüzde dünya nüfusunun yaklaşık yarısını (%49.7) kadınlar oluşturmaktadır. Ancak kadınların ekonomik yaşama katılımları ile toplumsal ve ekonomik kalkınmadan yararlanma düzeyleri doğru orantılı değildir. Bu durum her ne kadar ülkelerin gelişim düzeyleriyle ilişkilendirilse de genelde kadınların tüm toplumlarda erkeklerin gerisinde kaldıkları bir gerçektir (Pınar, 2008; Demir, 1991).

Kadınları ekonomik ve toplumsal alanda ikincil konuma iten çeşitli nedenler vardır. Toplumların yapısal özellikleriyle ilişkili nedenler aşağıdaki gibidir (Kocacık ve Gökçaya, 2005);

- 1-“Erkek egemen” kültüre dayalı (her alandaki) toplum ayrımcılığı,
- 2-Kadınların kısıtlı eğitim olanakları,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

3- Fizyolojik olarak kadın ve erkek farklılığı,

4-Yasal düzenlemelerdeki eksikler ve yanlışlıklar.

Kalkınmanın sağlanmasında kadının işgücü istihdamı geliştirmekte olan ülkelerin ilgilenmesi gereken önemli bir konu durumundadır. Günümüzde Dünyanın birçok bölgesinde kadınların erkeklerle eşit istihdam olanaklarından faydalanamadıkları görülmektedir.

Kadınların işgücüne katılımı, sürdürülebilir kalkınmanın önemli bir unsuru olarak kabul edilmekle birlikte, işgücüne katılım oranları düşük olup, yıllara göre azalma göstermiştir. Nitekim kadınların işgücüne katılma oranı 1990'da % 34,1 civarındayken, 2002 yılında % 27,9, 2004 yılında % 23,3'e düşmüştür. Son yıllarda kadın istihdamı alanında izlenen politikalar ve yürütülen projeler etkisini göstermiş, kadınların işgücüne katılımında ve istihdamında artışlar gerçekleşmiştir. 2005 yılında kadınların işgücüne katılma oranı 23,3 iken, 2008 yılında %24,5, 2011 yılında ise bu oran yüzde 28,8'e yükselmiştir. Kanunlardaki eşitlikçi yapıya rağmen, kadının niteliksel gelişimini ve işgücü piyasasına girişini sağlayacak gerekli mekanizmaların oluşmaması kadınların işgücüne katılımının düşüklüğünün önemli nedenlerinden biridir ve Türkiye'de kadın istihdamı temel sorun alanlarından biri olarak varlığını sürdürmektedir(KSGM, 2012: 24).

Türkiye'de kadın istihdamını değerlendirmek ve bu konuda önerilerde bulunabilmek için, Türkiye'nin gelişmiş ya da geliştirmekte olan diğer ülkelerle karşılaştırılmasının konuya ışık tutacağı düşünülmektedir. Bu karşılaştırmalar sonucunda ortaya çıkan benzerlikler ve farklılıklar değerlendirilerek Türkiye'de kadın istihdamına ilişkin daha somut değerlendirmeler yapılması sağlanabilecektir.

İstihdam Kavramı ve Kapsamı İşsizlik

İstihdam kavramı farklı biçimlerde tanımlanmaktadır. Bu tanımlardan bazıları aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:

“İstihdam en basit tanımı ile kullanma, çalıştırma, hizmete alma anlamında kullanılmaktadır” (Özaydın, 2000:5).

Uysal (2007), İstihdam kavramını geniş anlamıyla, bütün üretim faktörlerinin mal ve hizmet üretmek amacıyla üretim sürecinde kullanılması olarak tanımlamıştır (Uysal, 2007: 55).

İstihdam, Türk Dil Kurumu sözlüğünde kavram olarak; bir işte, bir görevde kullanma, çalıştırma(TDK, 2005:989) şeklinde tanımlanmaktadır.

Ardıç (2006)ya göre kelime anlamı olarak istihdam, bir kimsenin belli bir iş ya da vazifenin görülmesi amacıyla çalıştırılmasıdır. İktisadi anlamda ise bir ülkede üretimi gerçekleştirmek ya da yurtiçi çıktıyı elde etmek amacıyla, üretim faktörlerinin, mal ve hizmetlerin üretim sürecine aktif biçimde dâhil edilmesidir (Ardıç,2006: 175).

Bununla birlikte, istihdam içerik olarak çok daha geniş bir anlama sahiptir ve gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun, ülkelerin ekonomik sorunları içerisinde önemli bir yer almaktadır. (Karakayalı, 2007: 401) Kadınların istihdamı bu noktada önem kazanmaktadır (Özmen, 2012: 111).

Kadın İstihdamı ve Önemi

Dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınlar, genel anlamda tüm ülkelerde erkeklere oranla daha az istihdam edilmekte ve daha düşük ücretlerle çalışmaktadırlar. Kadınlar, işgücüne katılım, kalıcı bir işte çalışma süresi ve iş piyasalarına erişim konularında erkeklerin karşılaştığı bağlantılı birçok engelle karşılaşmaktadır (kadın istihdam raporu, 2011).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

I. ve II. Dünya Savaşları’nda, erkek işgücünün silahlı altına alınmasıyla birlikte çalışma alanında kadınlar görülmeye başlanmıştır (Kocacık ve Gökkaya, 2005: 196).Çünkü I. ve II. Dünya Savaşı sırasında silahlı altına alınan erkek işgücü nüfusunun yerini, silah sanayisinde kadın işgücü almıştır (Altan ve Ersöz, 1994: 32). Bu savaşlar ve yaşanan ekonomik bunalımlardan sonra devletler, bireylerin (kadın-erkek) ekonomik ve toplumsal yaşama katılma alanlarını genişletmeye başlamıştır. Endüstrileşme ile birlikte kadınlara yeni alanlar yaratılmış ve kadına aile ve toplum içerisinde yeni roller yüklenmeye başlanmıştır (Kocacık ve Gökkaya, 2005: 196).

Kadının ilk olarak emeğini bir ücret karşılığı vermesi Sanayi Devrimi ile başlamış (Kocacık ve Gökkaya, 2005: 196) ve Sanayileşme süreci ile birlikte bir yandan kadının çalışma yaşamına katılma isteği ve gerekliliği, diğer yandan ekonominin istihdam ihtiyacı, kadınların istihdamını hızlandırmıştır (Özdemir ve diğ., 2012: 115).Sanayileşmenin ilk döneminde kadınlar düşük ücret ve kötü çalışma koşullarında çalıştırılmışlardır (Başbakanlık, KSGM,2000).Sanayi Devrimi, ilk kez ve bugünkü anlamı ile ücretli kadın işgücü kavramının doğmasına yol açan en önemli tarihsel gelişme olarak değerlendirilmektedir. Bir başka deyişle XIX. yüzyılda başta İngiltere olmak üzere, birçok Batılı ülkede toplam işgücünün önemli bir bölümünü kadınlar oluşturmuştur (Hobsbawm, 2003).

Ancak, XIX. yüzyılın ortalarından itibaren, batılı ülkelerde çalışma sürelerinin yasalarla sınırlandırılması, bazı işyeri ve iş kollarında kadınların çalışmasının yasaklanması vb. gibi koruyucu yasal politikalar uygulanmaya başlamıştır (Altan ve Ersöz, 1994: 28-30). Başka bir deyişle sosyal politika biliminin doğuş ve gelişiminde, çalışma hayatında kadın işgücünün sömürülmesi de etken olmuştur (Kocacık ve Gökkaya, 2005: 198).

XIX. yüzyılın sonlarına doğru metalurji, kimya ve otomotiv sektörlerindeki hızlı gelişmeler, üretim sürecinde yer alan kadın işgücü sayısını geçmişe oranla büyük ölçüde sınırlandırmıştır (Altan ve Ersöz, 1994: 32). Bu dönemde kamu ve hizmet sektörlerinde yaşanan büyüme, kadınların toplam işgücü içerisindeki oranlarını hızla arttırmıştır(Kocacık ve Gökkaya, 2005: 198).

Günümüzde kadın işgücü sayısının artmasında, hizmet sektöründeki gelişmelerin yanı sıra, birbiriyle ilişkili pek çok faktörün etkili olduğu bilinmektedir. Bu faktörlerin başlıcaları aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır(Koray vd., 2000: 214-215):

- *Dünya genelinde çalışan kadınları koruyucu ve destekleyici yasaların ve uygulamaların artması,
 - *Demografik gelişmeler,
 - *Eğitim olanaklarının artması,
 - *Standart dışı (atipik) çalışma şekillerinin ortaya çıkması ve giderek yaygınlaşması,
 - *Evlendirme oranlarında azalma, buna karşılık boşanma oranlarında artış,
 - *Toplumların, kadınların çalışmasına yönelik tutumlarında meydana gelen olumlu gelişmeler,
 - *Çocuk bakımı
- ve diğer hizmetlerdeki iyileşmeler.

Bir toplumun ilerlemesinde ve ekonomik kalkınmasında, kadınların toplum içerisindeki etkinlikleri ve üretkenlikleri önem arz etmektedir. Kadın istihdamının artması, kadınları aile ve toplum içerisinde daha etkin bir konuma getirerek maruz kaldıkları birçok problemin (aile içi şiddet, ekonomik baskı vb.) üstesinden gelmelerine olanak sağlayabilir.Ayrıca artan aile geliri vasıtasıyla kadınlar daha iyi yaşam standartları edinebilirler.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

Zihnioğlu (2013) çalışmasında, gelir getirici faaliyetlerin, kadınların özgüvenini arttırdığını, aile içindeki güç dengelerini değiştirip, paranın nasıl harcanacağı ile ilgili kararlara daha fazla katılımlarını sağladığını, ayrımcılıklara karşı haklarını korumadaki beceri ve isteklerine katkı sağladığını saptayan çalışmalar olduğunu ifade etmektedir.

Özet olarak gelir getirici faaliyetler, kadının güçlenmesinde gerekli bir önkoşul olarak kabul edilmektedir (Beneria ve Roldan, 1987, Littlefield, Murduduch ve Hashemi, 2003, s. 5, Baltacı, 2011, s. 77-78'den aktaran; Zihnioğlu, 2013: 2).

Diğer yandan, kadının işgücüne katılımının kalkınmadaki rolü, yaygın olarak bilinen bir olgudur. Kadınların katılımı olmadan kalkınmanın gerçekleşmeyeceği artık anlaşılmış, Birleşmiş Milletler ve Dünya Bankası tarafından yürütülen araştırmalar, özellikle gelişmekte olan ülkelerde yaşanan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ekonomik büyüme ve kalkınmaya engel teşkil ettiğini saptamıştır (Baltacı, 2011, s. 61'den aktaran; Zihnioğlu, 2013: 2).

Dünyada Kadın İstihdamı ve Gelişimi

Dünyada kadınların çalışma yaşamında yer almaları uzun süreçlerden geçmiştir. Tarihsel olarak bakıldığında, eskiden günümüze insanların düşünce yapısında, kadının yeri evidir, ailesine, eşine, çocuklarına bakmakla yükümlüdür, erkek egemenliğinde yaşar, anlayışı hakimdir. Tarımla birlikte yerleşik hayata geçilmesi de kadının ikincil statüsünü değiştirmemiştir (Erarslan, 2009: 1).

Dünyada ekonomik gelişme ve sanayileşme ile birlikte tarımsal üretimde verimlilik artarken, sanayileşme köyden kente göçü hızlandırmıştır. Sanayideki gelişmenin işgücüne katılım oranlarını azalttığı gözlenmektedir (Zaim, 1997). Tarihi seyir içinde, işgücüne katılımın tarım toplumlarında yüksek, buna karşılık sanayileşme ve kentleşmedeki gelişmeye paralel olarak önce azalan sonra da eğitim düzeyindeki artışa paralel olarak artan bir seyir izlediği görülür (Işığışık, 2005: 114).

1950 yılından itibaren gelişmiş ülke ekonomilerinde yaşanan sektörel dönüşüm, tarım ve sanayi alanlarında çalışan kadınların hizmet sektöründe çalışmalarını sağlamıştır. Kadınlar hastane, kamu kurumları gibi hizmet alanları içinde de görev almaya başlamıştır. 1970'lerde ticaretin serbestleşmesi, çok uluslu şirketlerin artışı ucuz emeği meydana getirmiştir. Özellikle kadınlar bu durumdan etkilenerek düşük ücretlerle çalışmaya zorlanmışlardır. Yine bu yıllarda, ekonomik faaliyet içerisinde kadınların önemli yerinin olması, kadınların çalışma haklarına yönelik düzenlemelerin yapılmasını sağlamıştır. Kadınlara karşı ayrımcılığın ortadan kaldırılması için, uluslararası çalışma örgütü (ILO) önemli gelişmeler kaydetmiştir (Erarslan, 2009: 1).

Dünyanın çoğu ülkesinde kadınların, emek piyasaları dışında vazgeçilmez bir üretim unsuru olmalarına rağmen, emek piyasalarındaki varlıkları tarih boyunca erkeklerin gerisinde kalmıştır. Kadının, çocuk doğurmak ve büyütme, kocasına bakmak ve ev işlerini yürütmekle sorumlu olduğu anlayışı, iş gücü kullanımında dünyanın bütün ülkelerinde cinsiyet açısından erkeklerin lehine dengesiz bir dağılım ortaya koymuştur (<http://www.anadolu.edu.tr>' den aktaran: Erarslan, 2009: 4).

19. yüzyılda bütün batı ekonomilerinde sanayileşme süreci tekstil sanayi ile başladığından, kadın işçiler, ücretli endüstri işçilerinin önemli bir kesimini oluşturmuştur. Bu dönemde ekonomik zorunluluktan dolayı çalışma hayatına katılan kadınlar, yoğun sömürüye de maruz kalmışlardır. Yüzyılın sonunda metalurji, araba, kimya vb. diğer sanayi sektörlerindeki gelişmelerde çok az kadın işgücü kullanılmıştır (Ekin, 1991: 19-21). 20.yüzyılın yarınlarına kadar, kadınların çalışma hayatına katılma oranları durgun kalmıştır (Erarslan, 2009: 7).

Kadının tarım dışı sektörlerde istihdamı, küresel ölçekte yavaş da olsa bir artış göstermiştir. 1990 yılında, dünya genelinde tarım dışı sektörlerde çalışan kadın oranı % 35 iken bu oran, 2000

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

yılında % 37’ye, 2010 yılında ise % 40’a yükselmiştir. Ancak, tarım dışı sektörlerde çalışan kadın oranındaki artış tüm bölgelerde aynı hızda olmamıştır (Zihnioğlu, 2013: 2). Örneğin, bu oran, Kuzey Afrika’da son 20 yılda hiç artış göstermezken Güney Asya’da, bölge ülkelerindeki hızlı ekonomik büyüme (Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği ve Türkiye Kadın Girişimcileri Derneği, 2008, s. 147) ve erkek istihdam oranının düşüşü (Uluslararası Çalışma Örgütü, 2012, s. 37) ile de bağlantılı olarak, hızlı bir artış (Birleşmiş Milletler, 2012, s. 22) göstermiştir (aktaran: Zihnioğlu, 2013: 2).

Bununla birlikte dünyada kadın-erkek istihdam oranları arasında bölgeler arası büyük farklılıklar gözlenmektedir. Birleşmiş Milletlerin sağladığı verilere göre birçok bölgede hala kadın-erkek istihdam oranlarında büyük bir dengesizlik mevcuttur (Birleşmiş Milletler, 2012, s. 22).

Dünya Ekonomik Forumu’nun 2012 Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporu da Birleşmiş Milletler verilerini destekler niteliktedir. Bu raporun kapsadığı 135 ülkenin tümünde ekonomiye katılım konusundaki cinsiyet eşitsizliğinin sürdüğü vurgulanmaktadır (Hausmann, Tyson ve Zahidi, 2012, s. 7-20). Dünyanın birçok bölgesinde kadınların erkeklerle eşit istihdam olanaklarına sahip olmadıkları görülmektedir.

Diğer yandan, Kuzey Amerika ile Avrupa’yı kapsayan Gelişmiş Bölgeler ile Kafkaslar ve Orta Asya da, tarım dışı istihdamda kadın ve erkek oranları birbirine yakın seyretmektedir. (Birleşmiş Milletler, 2012, s. 22).

Özellikle, kadının işgücüne katılımına yönelik 1997 Amsterdam Anlaşması sonrası birçok direktif ile farklı politikalar geliştiren Avrupa Birliği, kadın istihdamı konusunda öncü konumdadır. Ancak, bu bölgeleri bir bütün olarak görmek ve ülkeler arası farkları yok saymak yanıltıcı olacaktır. Nitekim bölge ülkelerinde uygulanan politikaların farklılığı ve bunun çalışma ve aile yaşamına yansımaları, kadın istihdamına yönelik alınan önlemlerin ne kadar etkin olduğu gibi sebepler ülkeler arası farklılık doğurmaktadır (Sayın, 2008, s. 58-59’dan aktaran: Zihnioğlu, 2013: 2).

Türkiye’de Kadın İstihdamı

Türkiye’de kadınların tarım ve ev dışındaki çalışma hayatına girmesi, 20. yüzyılın başlarında yaşanan savaflara erkek nüfusunun çoğunun katılması sonucu azalan işgücünü desteklemek zorunluluğuyla başlamıştır (KSGM, 2000). Türkiye’de kadın istihdamı, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren çözülmesi beklenen bir sorun olagelmıştır. Bu noktada tarihi süreç dikkate alındığında kadınların istihdam düzeylerinin düşüklüğünün topluma özgü nedenleri arasında; toplumsal cinsiyet temelli işbölümü, kente yönelen göç hareketi, tarımsal yapıdaki çözülme, geleneksel aile yapısının zayıflaması, aile ve çalışma hayatının dengelenmesinde yaşanan sıkıntılar ve kadınların eğitim seviyelerinin düşüklüğü önemli unsurlar olarak sayılmıştır (Hotar, 2011: 84-86’dan aktaran; Karabıyık, 2012: 232).

Cumhuriyet sonrası hızlanan sanayileşme, kentleşme ve göç etkenleri ile birlikte hukuksal anlamda kadına tanınan kadın-erkek eşitliği, öğrenim görme ve meslek edinme hakları, kadınlar için yeni iş alanlarının açılmasına neden olmuştur (Ersöz, 1993: 42).

Kadınların daha aktif olarak işgücüne katılımları 1950’lere dayansa da (Kocacık ve Gökkaya, 2005: 201), son yıllarda düşük oranlarda artış olmakla birlikte dünyada ki genel eğilimin tersine Türkiye’de 1950’lerin ortalarından başlayarak kadınların işgücüne katılım oranları sürekli düşmüştür (Yıldız, 2008: 115; Türk-İş, 2005: 4). Bunun nedeni; Türkiye ekonomisinin 1950’lerin sonuna kadar tarımsal üretime dayalı bir ekonomi olması (TUSİAD, 2004), ekonomik yapıda meydana gelen değişimler ve bunlara eşlik eden sosyal dönüşümlerdir (TUSİAD, 2000). 1950 yılında %81,5 olan kadın işgücüne katılma oranı 1955’de %72’ye, 1965’te %56,2’ye (Doğramacı,

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013*

1984: 85; Dülger, 1984: 95), 1990 yılında %34,1'e, 2000 yılında %26,6'ya, 2005 yılında %23,3'e düşmüş, 2010 yılında ise 4,3 puan artarak %27,6'ya yükselmiştir. Türkiye'de son 10 yılda kadın istihdamı, 2010 yılında düşük oranda artış gösterse de genel anlamda sürekli azalmıştır (aktaran; Karabıyık, 2012; 235,238). Dünyada genel olarak ve bölgelere göre kadınların istihdamı incelendiğinde, Türkiye'nin dünya kadın istihdamının oldukça gerisinde kaldığı görülmektedir.(ILO, 2011; TÜİK, 2010'dan aktaran; Karabıyık, 2012: 234). 2010 yılı verilerine göre, Türkiye'de kadın istihdam oranı %24,0 (TÜİK, 2010) iken, 27 AB ülkesinde ise bu oran ortalama olarak %58,2'dir(EuropeanCommission, 2010). Bu durum Türkiye'nin kadın istihdamında, birçok AB ülkesine kıyasla gerilerde olduğunu göstermektedir.

Türkiye'de kadınların işgücüne katılımı konusunda yapılan bazı (Özbay, 1990, Erman, 1998, Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği ve Türkiye Kadın Girişimcileri Derneği, 2008), çalışmalar, Türkiye'de kadınların işgücüne katılımının düşüklüğünün temel nedeni olarak kırdan kente göçü vurgulamaktadır. 1930'larda nüfusun neredeyse yüzde 70'i kırsalda yaşamıştır. Özellikle 1950'lerden bu yana yaşanan tarımdaki makineleşme ve sonraki dönemlerde sanayi sektöründe yaşanan büyüme sonucu kırsaldan kente kitlesel göç yaşanmıştır. Bu süreçte kadınların işgücü piyasasına katılım oranları yıldan yıla azalma göstermiştir. Toplam kadın istihdamı 1955 yılında % 72 iken, bu oran 1980'lerde % 40'lara, 1990'lı yıllarda % 30'lara ve 2000'li yılların başlarında % 20'lere kadar düşmüştür (Sayın, 2008, s. 61-62, Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği ve Türkiye Kadın Girişimcileri Derneği, 2008, s. 121'den aktaran Zihnioğlu, 2013: 5). Diğer yandan, 1999 yılında Türkiye'nin AB'ye aday ülke ilan edilmesiyle birlikte, çalışma yaşamında kadın erkek eşitliği ile ilgili AB normlarını kendi iç hukukuna uyumlu hale getirmesi zorunluluğu doğmuş ve bu süreçte Türkiye çalışma yaşamında toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik önemli adımlar atmıştır (Zihnioğlu, 2013: 5).

Türkiye genelinde kadınların işgücüne katılım ve istihdamı AB ülkelerine oranla oldukça düşük seviyededir (TÜİK, 2011). Gerçekleştirilen tüm yapısal ve yasal reformlara karşın, hem iş sahası içinde, hem evde, kadın ve erkeklerin görev, sorumluluk ve fırsatları eşit değildir. Bu farklılıkların ise yasal, siyasi, sosyal ve ekonomik konjonktürün kapsamlı bir şekilde incelenmeden çözülmesi mümkün değildir (kadın istihdam raporu, 2011).

Son yıllarda gelişmiş ülkelerde, kadınların işgücüne katılım oranları büyük ölçüde artmasına rağmen, Türkiye'de düşmektedir. Kadınların işgücüne katılımı ve istihdam oranlarına bakıldığında hem AB'ye hem de aynı gelir grubunda yer alan ülkelere (Meksika, Sırbistan) göre son derece düşük olduğu görülmektedir" (TEPAV, 2011: 2).“Ulusların Gerçek Zenginliği: İnsani Gelişiminin Yolları” başlıklı UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) 2010 İnsani Gelişim Raporuna göre, Türkiye'de işgücüne katılma oranı erkeklerde % 74,6 iken kadınlarda % 26,9 olarak tespit edilmiştir (UNDP İnsani Gelişim Raporu, 2010: 157)

Binyıl Kalkınma Hedefleri çerçevesinde Türkiye'deki duruma bakıldığında, tarım dışı sektörlerde çalışan kadınların tarım dışı istihdam oranının, küresel eğilime paralel şekilde sınırlı bir artış gösterdiği görülmektedir. Fakat, bu düzenli artışa rağmen, kadınların tarım dışı sektörlerde katılımı çok düşük kalmış, 2009'da ancak yüzde 23'e ulaşabilmiştir (Zihnioğlu, 2013: 4)

Binyıl Kalkınma Hedefleri Türkiye 2010 Raporu'na göre bu durumun temel nedeni, Türkiye'de kadınların işgücüne katılımının genel olarak çok düşük olmasıdır (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, 2010, s. 31). Gerçekten de, kadının işgücüne katılımı konusunda Türkiye'deki duruma bakıldığında, kadın erkek istihdam oranlarındaki uçurum dikkat çekmektedir. Son yıllarda, yapılan girişimler ve alınan önlemler ile bu oranda az da olsa bir artış yaşanmış olsa da kadın ve erkeğin işgücüne katılım oranları arasındaki uçurum dünyanın birçok bölgesinden daha derindir (Zihnioğlu, 2013: 4). Farklı alanlarda dünyadaki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini inceleyen Küresel Cinsiyet Uçurumu 2012 Raporu'na göre Türkiye'nin, ekonomik

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

katılım konusunda 135 ülke arasında 129. Sırada yer alması Türkiye’deki durumu daha net olarak çizmektedir (Hausmann, Tyson ve Zahidi, 2012, s. 15’den aktaran: Zihnioglu, 2013: 4).

UNDP Binyıl Kalkınma Hedefleri 2011 Raporu’na göre, ülkemizde ücretli olarak tarım dışı sektörlerde çalışan kadınların tarım dışı istihdama oranı halen oldukça düşüktür. Çalışan kadınların büyük bir çoğunluğu da ücretsiz aile işçisi olarak tarımsal faaliyetlerle uğraşmaktadırlar. Kadınların tarım dışı sektörlerde faaliyet göstermeye başlaması ücretli olarak çalışan kadınların oranını arttıracaktır (UNDP İnsani Gelişme Raporu, 2010: 31).

2011 Yılı AB İlerleme Raporu’nda ise Türkiye’de kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusuna geniş yer verilmiş ve sınırlı bir ilerlemenin kaydedildiği belirtilmiştir. Kadın istihdamını arttırmak için bazı tedbirlerin alınmış olduğu ancak bu tedbirlerin kapsam ve etkilerinin düşük seviyede kaldığı vurgulanmıştır. Ayrıca raporda, kadınların eğitimle ilişkili olarak üst yönetim kademelerinde (siyaset, eğitim, kamu’da yönetici pozisyonlarında, valilik makamlarında, siyasi partilerde ve sendikalarda)sınırlı olarak yer aldıklarının altı çizilmiştir (Kadın istihdam raporu, 2011).

Sonuç itibariyle, ekonomik kalkınmada kadın istihdamının önemine rağmen Türkiye’de kadın istihdamının oldukça düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durumun cinsiyet, eğitim, izlenen politikalar, aile yaşamı vb. gibi birçok etkenden kaynaklandığı söylenebilir.

. Çalışmanın Amacı ve İzlenen Yöntem:

Bu çalışma Türkiye’deki kadın istihdamının iş pazarı açısından gelişmiş bir ülke olan ABD’deki kadın istihdamına göre nerede bulunduğunu ve buna etki eden faktörlerin neler olduğunu belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, Türkiye İstatistik Kurumu veri tabanı ve Amerika Birleşik Devletleri İşçi İstatistikleri Bürosu verileri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma genel olarak 2000 yılı ve sonrası verileri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Ancak verilerin bulunmadığı durumlarda dönem daraltılmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde temel istatistikler karşılaştırılarak iki ülke arasındaki farklar belirlenmeye çalışılmıştır. İstihdamın toplam iş gücüne oranı, meslek ve eğitim kısımları gibi değişkenler ve iki ülke arasındaki farklar belirlenmiştir. İkinci bölümünde ise Regresyon ve Granger Nedensellik analizleri kullanılarak GSMH ile İstihdam değişkeni arasındaki ilişkinin ölçüsü ve yönü belirlenmeye çalışılmıştır.

Yıllara göre Türkiye’deki ve ABD’deki kadın istihdamı ve iş gücüne katılım:

Türkiye’de istihdam edilen kadın sayısına bakıldığında 2000’den bu yana yaklaşık %25’lik bir artış görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri’nde ise bu rakam %5 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye’de istihdam edilen kadın sayısına ait eğilim incelendiğinde 2000’den bu yana dalgalı bir seyir görülmektedir. 2002 yılına kadar giderek artan bir seyir izleyen istihdam 2004 yılında en düşük seviyede gerçekleşmiştir. Bu yıldan sonra 2012 yılına kadar tekrar artarak gelişmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri’nde istihdam edilen kadın sayısı incelendiğinde 2000 yılından bu yana düzenli olarak artan bir seyir söz konusudur. İstihdam sayısı 2000’li yılların sonuna doğru en yüksek seviyelerine ulaşmaktadır.

İşsizlikle ilgili rakamlar incelendiğinde; Türkiye’de son yıllardaki kadın işsizliğinin artan bir seyrinin olduğu görülmektedir. İşsizlik 2008-2010 küresel ekonomik krizi döneminde en yüksek seviyelerine ulaşmıştır. Kriz sonrası dönemde ise işsizlik rakamlarında bir toparlanma gözlemlenmektedir.

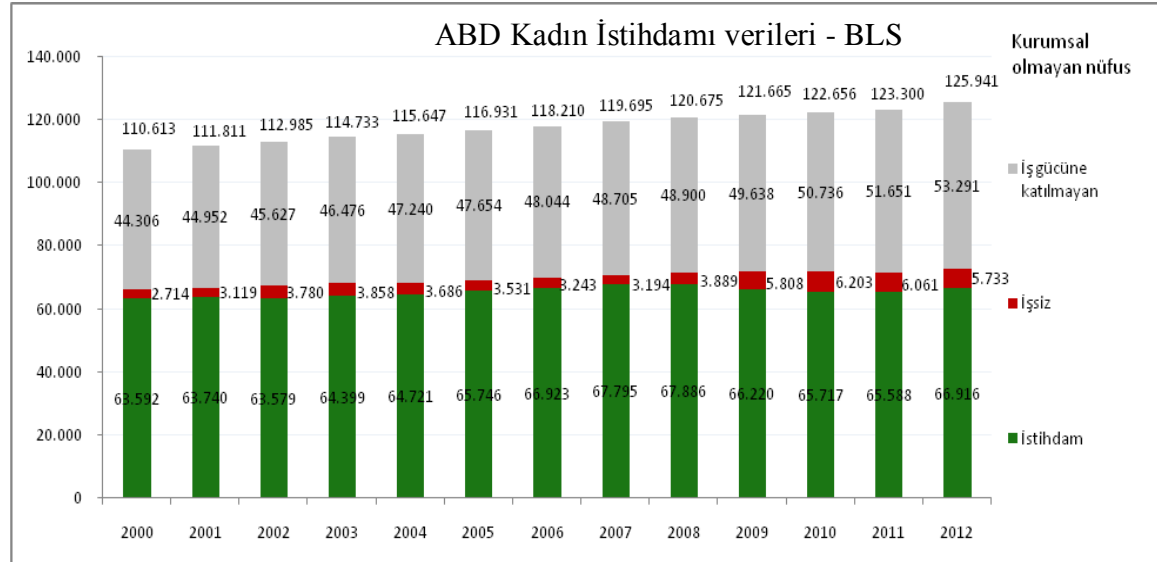
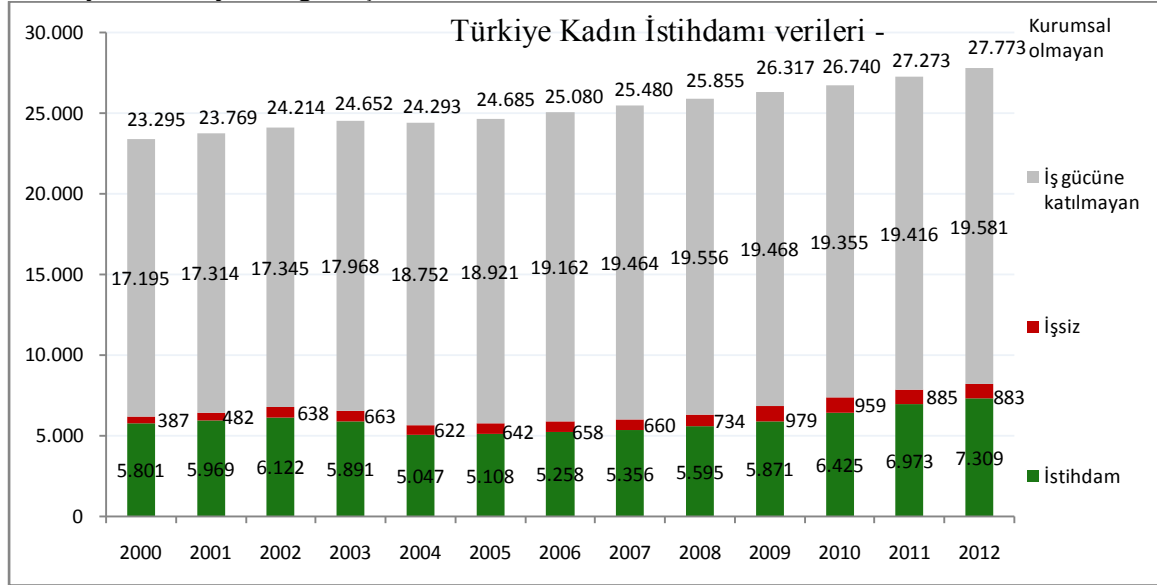
Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

Amerika Birleşik Devletleri'nde aynı dönemde benzer bir tablo göze çarpmaktadır. İşsiz sayısı 2009-2011 dönemleri arasında en yüksek seviyelerine ulaşmakta 2012 yılı itibari ile bir toparlanma devresine girdiği görülmektedir.

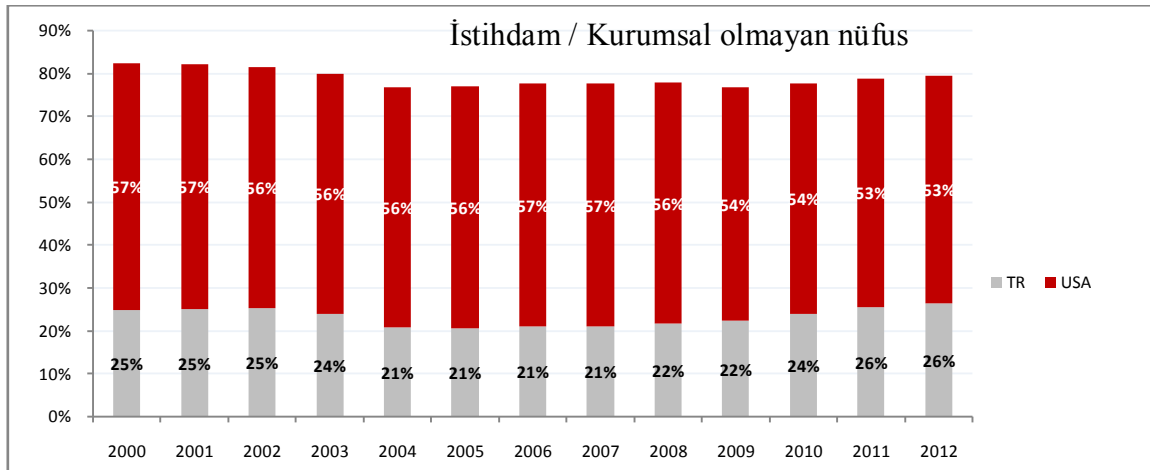
İş gücüne katılmayan sayısı, kurumsal olmayan nüfusa paralel bir şekilde artmaktadır. Türkiye'de bu rakam 2000'li yılların başında 17 milyonlar seviyelerinde iken günümüzde bu rakam 19 milyonu geçmiş bulunmaktadır. Amerika'da ise benzer bir eğilim göstererek 44 milyonlardan 53 milyonlar seviyesine gelmiştir.

Aşağıdaki grafikte istihdamın toplam kurumsal olmayan nüfusa oranı gösterilmektedir. 2000'li yıllardan bu yana Amerika Birleşik Devletleri'nde istihdamın kurumsal olmayan toplam nüfusa oranı %50'nin üzerinde gerçekleşmiştir. Türkiye'de ise bu oran %25'ler seviyesinde kalmaktadır.

Turkish Studies

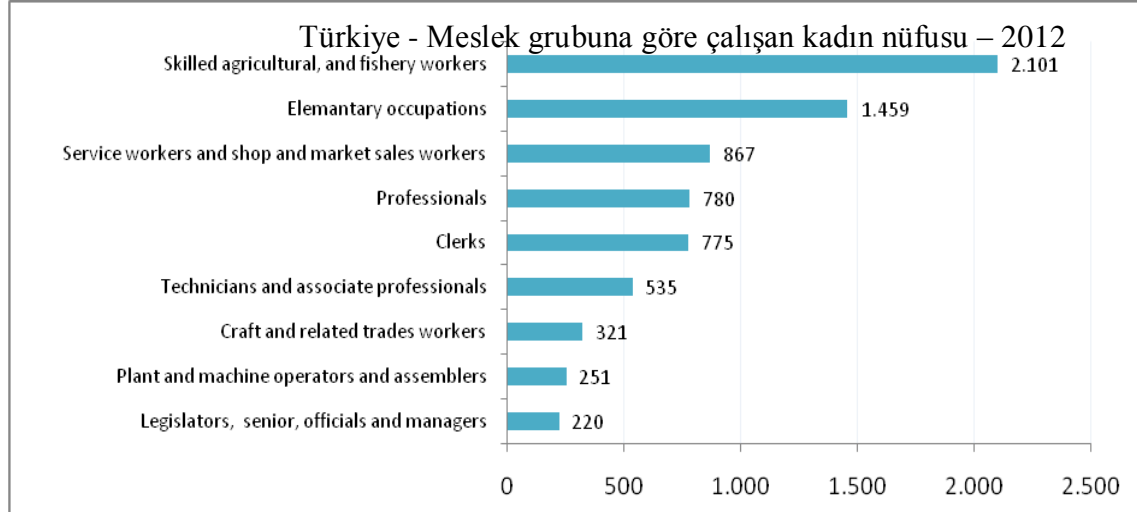
International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

Türkiye’deki ve ABD’deki meslek gruplarına göre çalışan kadın sayısı:

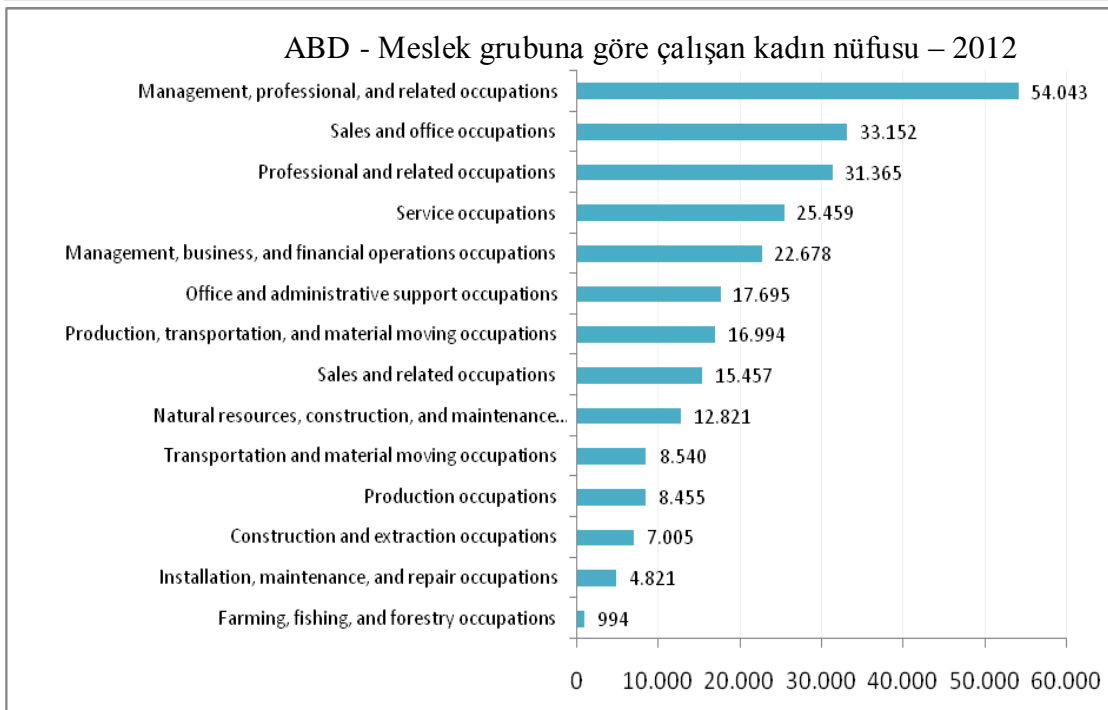
Türkiye’de 2012 yılındaki çalışan kadın nüfusunun meslek dağılımları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Buna göre ilk üç mesleğe bakıldığında az eğitim gerektiren veya hiç eğitim gerektirmeyen mesleklerdeki kadın çalışan yoğunluğunun daha yüksek olduğu görülmektedir. Balıkçılık veya zirai işlerde çalışan kadın sayısının en üstte olduğu görülmektedir. Bunun ardından temel işlerde çalışanlar ile hizmetliler ve satış görevlileri gelmektedir.

Amerika’da 2012 yılında çalışan kadınların meslek dağılımlarına bakıldığında ise; yüksek eğitim ve yönetsel yeterlilik gerektiren işlerde çalışan kadınların yoğunlukta olduğu görülmektedir. Yönetim, profesyonel ve ilişkili işlerde çalışan kadınların oranı en yüksek çıkmıştır. Bunun ardından Satış ve ofis görevleri ile profesyonel ve ilişkili meslekler gelmektedir.

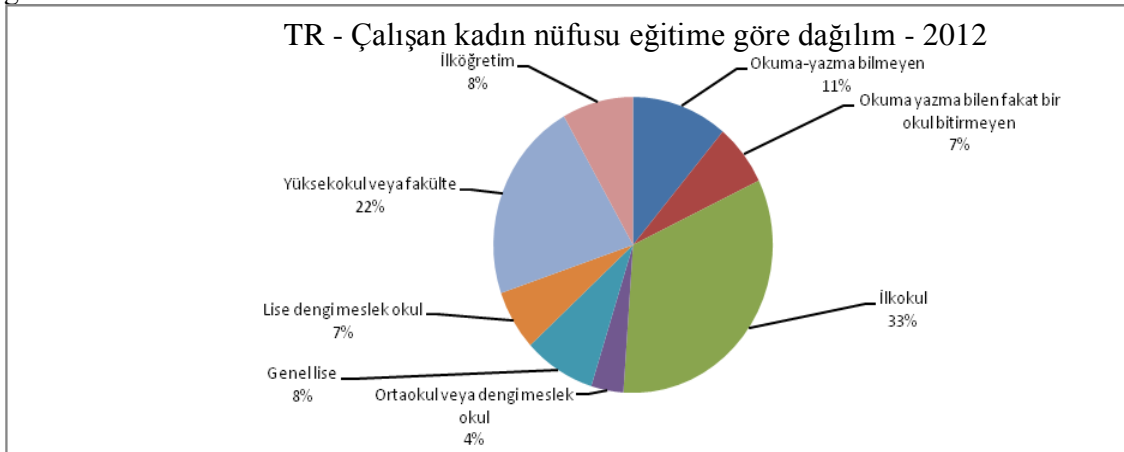
Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

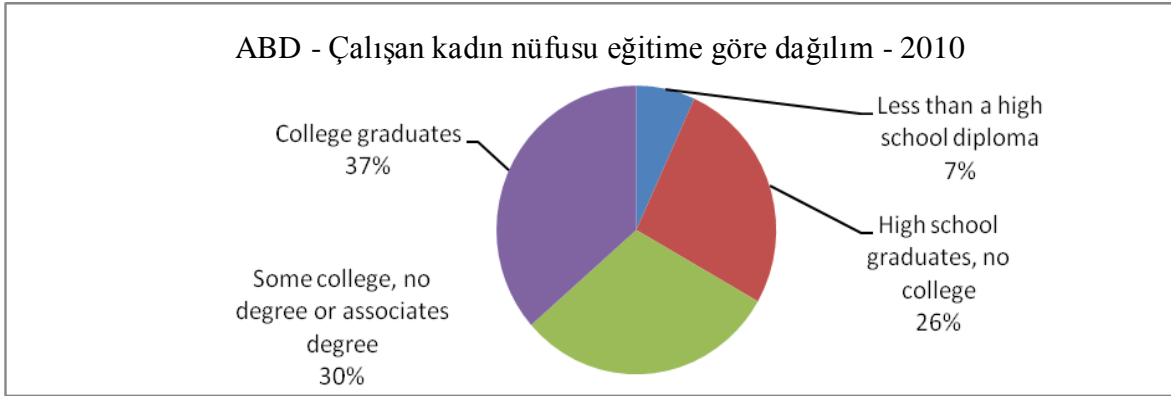
Türkiye'deki ve ABD'deki çalışan kadın nüfusunun eğitim seviyelerine göre dağılımı:

Eğitim seviyelerine bakıldığında meslek dağılımları ile paralel olduğu görülmektedir. Türkiye'de az eğitim gerektiren mesleklere uygun olarak eğitim seviyeleri de Lise ve altı çıkmaktadır. Çalışan kadınların %68'i lise seviyesinin altında eğitime sahiptir. Bu oran Amerika Birleşik Devletleri'nde %7'ye düşmektedir. Çalışan kadınların büyük çoğunluğunun yönetimsel ve profesyonel mesleklere yoğunlaştığı Amerika'da bu oranın bu kadar düşük olması oldukça normal gözükmektedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

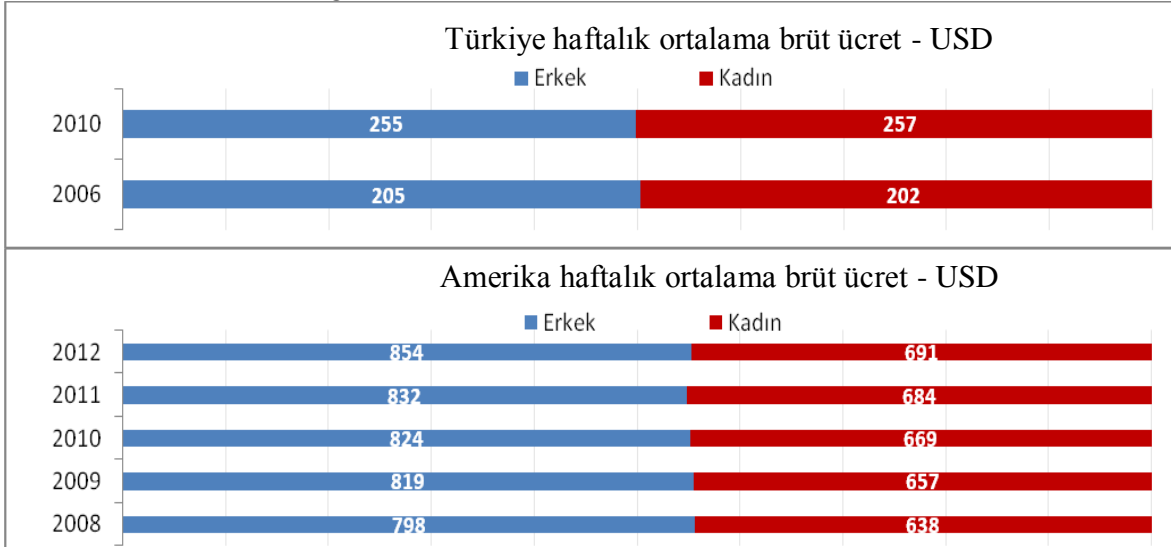

Türkiye’deki ve ABD’deki çalışan kadın nüfusunun haftalık ortalama kazanç seviyeleri:

Kadın çalışanların erkek çalışanlara kıyasla kazandıkları haftalık brüt ücretlere bakıldığında;

Türk çalışanların 2010 yılında kazandıkları ücretleri incelendiğinde ortalama haftalık ücretin 257 dolar olduğu hesaplanmıştır. Bu rakam erkek çalışanlara oldukça yakın çıkmaktadır.

Amerika’da çalışanlar ise 2012 yılında ortalama haftalık 691 dolar kazanmaktadırlar. Bu rakam erkeklerin 163 dolar gerisinde kalmaktadır.

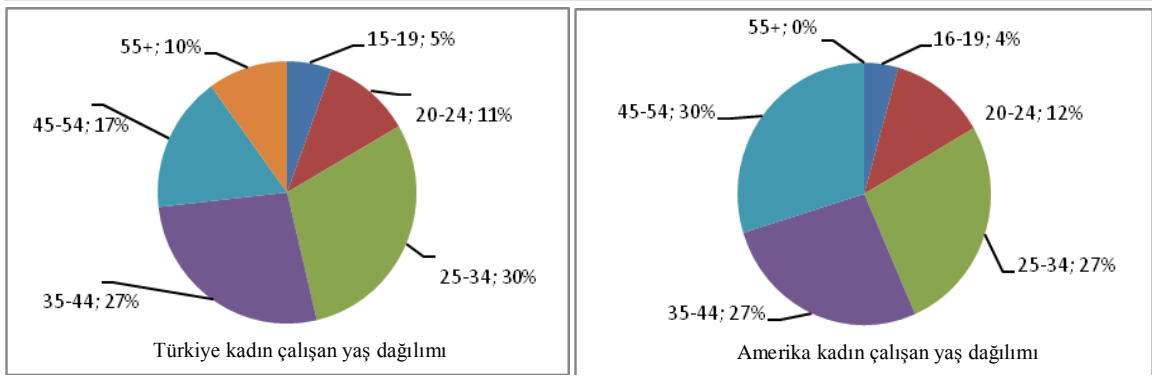

Türkiye’deki ve ABD’deki çalışan kadın nüfusunun yaş gruplarına göre dağılımı:

Kadın çalışanların yaş dağılımları incelendiğinde her iki ülkede de çalışanların yaşlara göre dağılımları oldukça yüksek benzerlik göstermektedir. İki ülke arasındaki fark yalnızca 45-54 ve 55 üzeri yaş gruplarında ortaya çıkmaktadır. 45-54 grubunda Amerika’da daha yüksek bir oran görülmektedir. 55 üzeri yaş grubu ise Amerika’da bulunmazken Türkiye’de bu oran %10 çıkmaktadır.

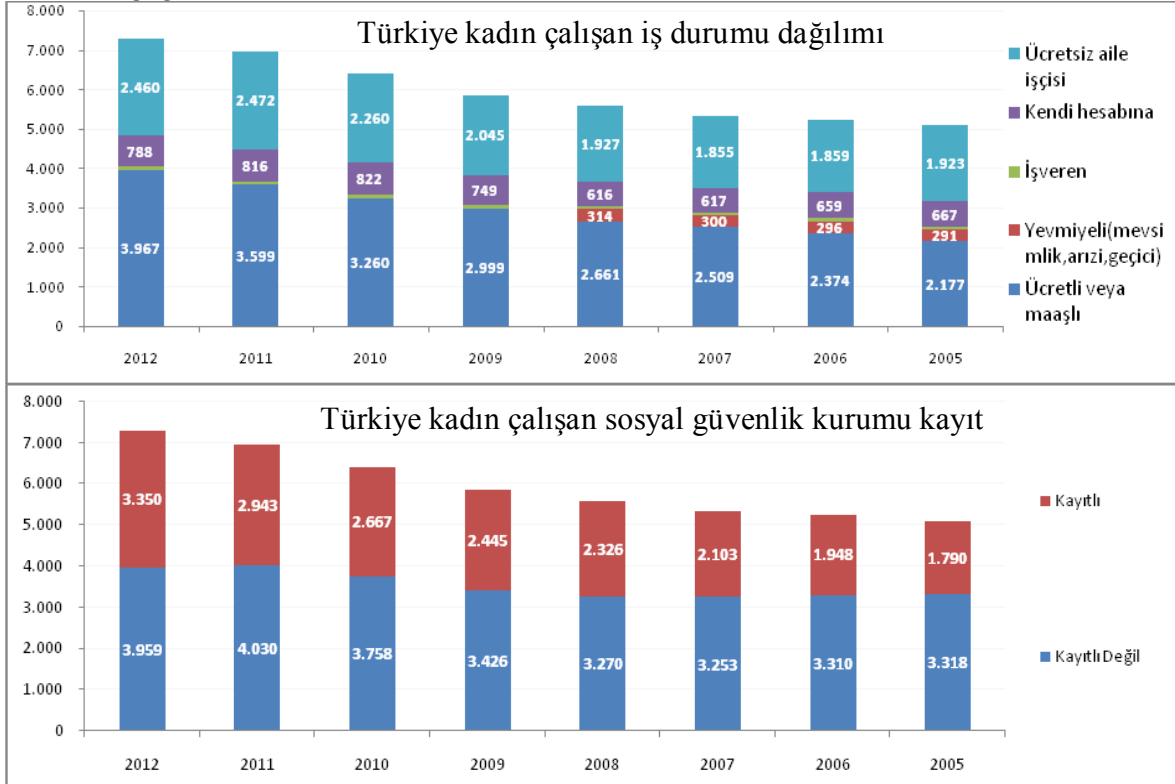
Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

Türkiye’de çalışan kadın nüfusunun işteki durumu ve sosyal güvenlik kurumuna kayıt durumu:

Yıllar bazında incelendiğinde Türkiye’deki ücretli çalışan sayısının diğer gruplardan daha hızlı bir şekilde arttığı görülmektedir. Ayrıca kadın çalışanların sosyal güvenlik kurumuna kayıt durumları incelendiğinde çalışanların neredeyse yarısının herhangi bir sosyal güvencesinin bulunmadığı görülmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri, Kadın İstihdamı ve Gayri safi milli hâsıla arasındaki ilişkinin modellenmesi:

Amerika Birleşik Devletleri’nin 2000 1. Çeyrek ve 2013 2. Çeyrek dönemleri arasındaki kadın istihdamı ve aynı döneme ait gayri safi milli hâsıla verileri regresyon modeli ile belirlenmiş ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenmektedir:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

Gayri safi milli hâsıla ile istihdam verileri arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. GSMH’deki bir birimlik artış istihdama 4.798953lik artış şeklinde yansımaktadır.

Tablo 1: Amerika Birleşik Devletleri GSMH ile İstihdam verileri arasındaki regresyon modeli sonuçları

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
USGDP	4.798953	0.084935	56.50147	0.0000
R-squared	-30.721484	Mean dependent var		65663.65
Adjusted R-squared	-30.721484	S.D. dependent var		1504.256
S.E. of regression	8472.245	Akaike info criterion		20.94532
Sum squared resid	3.80E+09	Schwarz criterion		20.98216
Log likelihood	-564.5237	Durbin-Watson stat		0.006439

Granger Nedensellik Analizi:

Granger nedensellik testi sonuçları aşağıda belirtilmiştir. Buna göre birinci satırın probability değeri 0,05’in altında olduğu için bu satıra ait hipotez reddedilmektedir. ABD’deki GSMH artışı, kadın istihdamı artışına neden olmaktadır.

Tablo 2: Amerika Birleşik Devletleri GDP – İstihdam verileri Granger nedensellik testi sonuçları

Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Probability
USGDP does not Granger Cause USEMPLOY	52	6.96826	0.00224
USEMPLOY does not Granger Cause USGDP		2.30828	0.11060

Türkiye, Kadın istihdamı ve Gayri safi milli hâsıla arasındaki ilişkinin modellenmesi:

2000 1. Çeyrek ve 2013 1. Çeyrek dönemleri arasındaki Türkiye’de gerçekleşen kadın istihdamı ve aynı döneme ait gayri safi yurtiçi hâsıla verileri regresyon modeli ile belirlenmiş ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenmektedir:

Gayri safi milli hâsıla ile istihdam verileri arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. İstihdam rakamlarındaki bir birimlik artış GSMH’ya 32349504 artış şeklinde yansımaktadır.

Tablo 3: Türkiye GSMH ile İstihdam verileri arasındaki regresyon modeli sonuçları

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
TREMPLOY	32349504	2008914.	16.10298	0.0000
R-squared	0.198434	Mean dependent var		1.90E+08
Adjusted R-squared	0.198434	S.D. dependent var		98671132
S.E. of regression	88340483	Akaike info criterion		39.44998
Sum squared resid	4.06E+17	Schwarz criterion		39.48716
Log likelihood	-1044.425	Durbin-Watson stat		0.039885

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

Granger Nedensellik Analizi:

Granger nedensellik testi sonuçları aşağıda belirtilmiştir. Buna göre birinci ve ikinci satırların probability değerleri 0,05'in altında olduğu için bu satırlara ait hipotezler reddedilmektedir. Türkiye'de GSMH artışı, kadın istihdamı artışına, kadın istihdamı artışı da GSMH artışına neden olmaktadır.

Tablo 4: Türkiye GDP – İstihdam verileri Granger nedensellik testi sonuçları

Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Probability
TRGDP does not Granger Cause TREMPLOY	51	4.31580	0.01915
TREMPLOY does not Granger Cause TRGDP		11.8213	7.2E-05

Sonuç ve Değerlendirme:

Amerika ile Türkiye'nin istihdam rakamlarının incelendiği bu analizde, kadın istihdamında her iki ülkenin rakamları kıyaslanmıştır. Elbette Amerika'nın sanayideki köklü geçmişinin etkisiyle kadın istihdamı ve sektör dağılımları Türkiye'nin kadın istihdamı rakamlarına göre oldukça farklı çıkmaktadır.

Amerika'da 2000'lerden bu yana istihdam edilen kadın sayısındaki gelişim %5'ler seviyesindedir. Bu rakamın Türkiye'deki karşılığı %25 olarak bulunmuştur. Amerika'nın kadın nüfusunun istihdama dâhil olması Türkiye'den daha önce gerçekleşmekte ve dolayısıyla yıllar bazında değişim çok yüksek olmamaktadır. Türkiye'de ise son yıllarda kadınların çalışma hayatına dâhil edilebilmesi için gösterdiği çabalar neticesinde kadın istihdamında önceki yıllara göre daha yüksek bir katılım elde edilmiş bu da gelişim oranını yükseltmiştir. Ayrıca istihdam rakamları incelendiğinde diğer bir bulgu olarak krizin istihdam üzerindeki etkisi de açıkça görülmektedir. Küresel krizle beraber işsizlik oranlarının her iki ülkede de yükseldiği ve krizin bittiği dönemde bir toparlanma evresine girildiği açık bir şekilde izlenmektedir. İş gücüne katılım oranların bakıldığında ise; Amerika'daki katılım oranları %50'ler seviyesinde iken, bu oran Türkiye'de %25'ler seviyesinde kalmaktadır.

Gelişmiş ülkelerdeki çalışanların meslek profillerine bakıldığında yönetsel veya profesyonel mesleklerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Amerika ve Türkiye'nin kadın çalışan profillerine bakıldığında da benzer bir durum göze çarpmaktadır. Amerika'da çalışan kadınların büyük çoğunluğu yüksek eğitim gerektiren yönetsel işlerde çalışırken, Türkiye'de çalışan kadınların daha çok balıkçılık veya zirai sektörlerde yoğunlaştıkları görülmektedir. Aynı şekilde eğitim seviyelerinde de paralel bir durum söz konusudur. Türkiye'de çalışan kadınların %68'i lise seviyesinin altında eğitime sahipken, Amerika'da çalışan kadınların %97'si lise üzeri eğitim seviyesine sahiptir.

Meslek ve eğitim seviyeleri bu şekilde olan kadın çalışanların gelirleri de çok farklı çıkmaktadır. Ortalama bir Türk çalışan Amerikalı çalışanın yarısından daha az haftalık ücret almaktadır.

Yaş gruplarında iki ülke arasında büyük farklılıklar çıkmamaktadır. Ancak, Amerika'da 45-54 yaş grubuna dâhil çalışan sayısı daha yüksektir. Ayrıca Türkiye'ye özgü özellikler olarak, kayıt dışı istihdamın yüksek olması ve ücretli çalışan sayısının artması gösterilebilmektedir.

Türkiye ve ABD kadın istihdamı ve aynı ülkelere ait GSMH arasındaki ilişki modellenerek istihdamın GSMH üzerindeki etkisi belirlenmek istenmiştir. Ayrıca GSMH mı yoksa istihdam

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

rakamlarının hangileri diğerinin nedeni olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır. Buna göre; ABD’de GSMH artışı, kadın istihdamı artışına neden olurken Türkiye’de her ikisi bir birinin nedeni çıkmaktadır. Ayrıca ABD’de GSMH’deki bir birimlik artış istihdam’da 4.798953 birim artışa neden olmaktadır. Türkiye’de ise İstihdam’daki bir birimlik artış GSMH’de 32349504 birim artışa neden olmaktadır.

KAYNAKLAR

- ALTAN, Ş ve ERSÖZ A. (1994). Kadının çifte yükümlülüğü, Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Bülteni, sayı: 2, s.32.
- ARDIÇ, O. (2006). Mikro iktisat, seçkin yayıncılık, 4.Baskı, Ankara, s.231.
- BALTACI, N. Ö. (2011). Kadınları güçlendirme mekanizması olarak mikro kredi. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- BENERÍA, L., & ROLDÁN, M. (1987). The crossroads of class and gender: industrial homework subcontracting, and household dynamics in Mexico city. Chicago: University of Chicago Press.
- Birleşmiş Milletler. (2012). Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu, New York.
- DEMİR, G. (1991). Çalışan Kadınlarda Rol Çatışmaları, Doktora Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- DOĞRAMACI, E. (1989). Türkiye’de kadının dün ve bugün, Ankara, İş Bankası yayınları, s.131;
- DÜLGER, İ. (1984). Türkiye’de şehirde yaşayan kadının siyasi haklarını kullanma eğilimleri, Ankara, DPT yayınları, s.95.
- EKİN, N. (1991). Batı toplumlarında kadın işgücü ve istihdamı ve kısmi süreli çalışma’daki gelişmeler, hukuki esasları ve sosyal ekonomik yönleriyle kısmi çalışma, yay. Haz. İrfan Çaybolu, T.C. Başbakanlık ve Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Genel Yayın No: 23, Ankara: Öz-El matbaa, s.19-21.
- ERARSLAN, İ. (2009). Türkiye’de kadın istihdamının artırılması: tespit ve öneriler, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, İstanbul,
- ERMAN, T. (1998). Kadınlara bakış açısından köyden kente göç ve kentteki yaşam. İçinde A. Berktaş Hacımırzaoğlu (Der.), 75 yılda kadınlar ve erkekler. Tarih Vakfı Bilânço Dizisi, İstanbul: Tarih Vakfı yayınları.
- ERSÖZ G.A. (1993). Yönetici kadınların ve eşlerinin ev içi iş bölümü konusundaki tutum ve davranışlarına ilişkin sosyolojik bir araştırma. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, s.42.
- European Commission. (2010). Employment in Europe 2010, Luxembourg, Publications Office of the European Union, s.165.
- HAUSMANN, R., TYSON, L. D. & ZAHİDİ, S. (2012). Küresel cinsiyet uçurumu raporu, Dünya Ekonomik Forumu.
- HOBBSAWM, E. J. (2003). Sanayi ve imparatorluk (Çeviren: Abdullah Ersoy) Ankara: İkinci Basım, Dost Kitabevi yayınları.
- HOTAR, N. (2011). Ekonomik toplumsal kalkınma ve kadın istihdamı”, Türk-İş Dergisi, Sayı: 392, Ankara, s.84-86.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

http://www.anadolu.edu.tr/arastirma/hakemli_dergiler/sosyal_bilimler/pdf/2003/1/sos_bil.3.pdf.

Erişim tarihi: 10.05.2008.

- ILO. (2011). Global employment trends 2011, Geneva, International Labour Office, s.66.
- İŞİĞİÇOK, Ö. (2005). XXI. Yüzyılda istihdam ve insana yakışır iş, Bursa, Ezgi Kitabevi, s.114.
- KARAKAYALI, H. (2007). Ekonomi kuramı: mikro ve makro çözümleme, Emek Yayınları, 7. Baskı, Manisa.
- KOCACIK, F ve GÖKKAYA, V.B. (2005). Türkiye’de çalışan kadınlar ve sorunları, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 6, Sayı 1, s.195,196,201.
- KORAY, M.,DEMİRBİLEK, S. ve DEMİRBİLEK, T. (2000). Gıda işkolunda çalışan kadınların koşulları ve geleceği, Ankara:T.C. Başbakanlık KSGM, s.214-215.
- KURTSAN, M. (2011). İş hayatında kadının yeri ve karşılaştığı engeller, http://www.ba.metu.edu.tr/~manclub/yayinlar/glokal/insan_kaynaklari/kadin.html, Erişim tarihi: 01.07.2011.
- LITTLEFIELD, E.,MURDUCH, J. &HASHEMİ, S. (2003). Is micro finance an effective strategy to reach the millennium development goals? Focus Note Series 23, Consultative Group to Assist the Poor.
- ÖZAYDIN, M.M. (2000). Türkiye ve Avrupa birliğinde istihdam politikalarının genel görünümü, karşılaşılan problemler ve çözüm arayışlarının mukayeseli analizi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s.5.
- ÖZBAY, F. (1990). Kadınların ev içi ve ev dışı uğraşlarındaki değişme. İçinde Ş. Tekeli (Der.), Kadın bakış açısından 80’ler Türkiye’ sinde kadınlar. İstanbul: İletişim Yayınları.
- ÖZDEMİR, Z.,YALMAN, NOYAN, İ., BAYRAKDAR, S. (2012). Kadın istihdamı ve ekonomik kalkınma: geçiş ekonomileri örneği, International Conference on Eurasian Economies 11-13 October, Almaty- KAZAKHSTAN.
- ÖZMEN, F. (2012). Türkiye’de kadın istihdamı ve micro kredi, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner dergisi, c.3,s.6. s.109-130.
- PINAR, F. (2008). Barbara Frischmuth’ta çalışan kadının sorunları ve kültürel ilişkiler, Yüksek Lisans Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SAYIN, A. (2008). Avrupa Birliği’nde çalışma yaşamında kadın-erkek eşitliği. İstanbul: KEİG Yayınları Dizisi.
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarlığı. (2010). Binyıl kalkınma hedefleri raporu, Ankara, s.31.
- T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2000). Kadın istihdamı için yeni perspektifler ve kadın işgücüne muhtemel talep, Ankara, Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, s.4.
- T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2000). Sağlık sektöründe kadın, Ankara, s.14.
- T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2012). Türkiye’de kadının durumu, Ankara, s.24.
- TDK. (2005). Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları., 10. Baskı, Ankara.
- TRC1 İpek yolu kalkınma ajansı. (2011). Kadın istihdam raporu, Gaziantep, s.1
- TÜİK. (2010). İstatistiklerle kadın, Ankara, TÜİK Matbaası yayınları, Yayın No: 3518, s.48.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

- TÜİK. (2011). Hane halkı İşgücü Araştırması, Ankara.
- Türk-İş. (2005). Türkiye’de emek piyasasında kadınların durumu, Ankara, Türk-İş yayınları, s.4.
- Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı. (2011). 8 Mart’ın 101. Yılında kadınlar, Haz. Ülker Şener, Tepe değerlendirme notu, s.2.
- TÜSİAD. (2000). Kadın-erkek eşitliğine doğru yürüyüş: eğitim, çalışma yaşama ve siyaset, İstanbul, TÜSİAD Yayın., Yayın No: TÜSİAD-T/2000 -12/290, s.129.
- TÜSİAD. (2004). Türkiye’de işgücü piyasasının kurumsal yapısı ve işsizlik, İstanbul, TÜSİAD Yayınları, Yay. No:2004-11/381, s.29-30.
- TÜSİAD. (2008). Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitsizliği: sorunlar, öncelikler ve çözüm önerileri. Yayın No. TÜSİAD-T/2008-07/468, Yayın No. KAGİDER-001. İstanbul, s.147.
- Uluslararası Çalışma Örgütü. (2013). Küresel istihdam eğilimleri, Cenevre.
- UNDP. (2010). İnsani gelişme raporu, s. 157.
- UYSAL, D. (2007). Türkiye’de istihdam, işsizlik, ve istihdam politikaları, Türkiye ekonomisi makro ekonomik sorunlar ve çözüm önerileri, Ed.: Ahmet AY, Çizgi Kitapevi, Konya, s. 55-79.
- YILDIZ E. (2010). İşgücü piyasasında toplumsal cinsiyet eşitliği el kitabı, Ankara, İŞKUR, s.2.
- YILDIZ, E. (2008). Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitsizliği: sorunlar, öncelikler ve çözüm önerileri, İstanbul, TÜSİAD Yayın No: TÜSİAD-T/2008-07/468, s.115.
- ZAIM, S. (1997). Çalışma ekonomisi, 10.Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, s.132-141.
- ZİHNİOĞLU, Ö. (2013). Kadın güçlendirilmesi ve istihdam, İstanbul kültür üniversitesi, Küresel eğilimler serisi, çalışma kağıdı no.8, s.2.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

